

παράθυρα θρηνοῦν οἱ σκουριασμένες οἱ ριζέλες, κι ἀνεμοκλαῖν' ἀνεμοκλαῖνε τὰ βροντάλια σὲς παραλυμένες κλειδώσε·.

Κι ὅταν ἀργοπεθαίνει ἡ μέρα στὸ χρυσορόδινο τὸ δῶμα της, ἓνα χαλίμι ἀργοκυλάει, πέφτει ἓνα κεραμίδι, καὶ σὺν χρωμάτων τὸ ἀποθλιμμένο δαίλιασμα, μιὰ κάποια μελωδία ξωτική, πὺν ἀέρινο ἀντιφέγγημα ἀχρυσιάζει ἀπὸ τὸ ἀπόστεργο ξεινύχισμα τοῦ σὺθαμπου, τώρα ἐμψυχώνει τὰ παλιὰ χαλάσματα,—κι ὅλα κεί πὺν σιγογέρονται καὶ πεθαίνουν μέσα τους, ἀποθεώνονται σὲς ροδοβύσσινά τὰ πόφωτα τοῦ σούρουπου...

Σπάρτη, Νοέμβριος 1902.

ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ

Μαραμένα τὰ φύλλα ἀπλόθηκαν παντοῦ· κατασκευάζουν τὰ κλωθογύριστα μονοπάτια, τὲς θολωτὲς γαλερίες, τοὺς πράσινους μαϊανδρούς, τὰ μαρμαρένια, ἄσπρα σκαλωμάτια.

Σ' ἓνα χορταριασμένο σύμπλεγμα μὲς τὲς καλαμιὲς ἐνωμένοι οἱ Κύννος κ' ἡ Λήδα, χλωροπράσινο τὸ ἐρωτικό τους ἀγκάλιασμα καθρεφτίζουν στὸ μονχλιασμένο γιὰ νικητὴς λίμνης.

Οἱ Σάτυροι κ' οἱ Σεληνοὶ, ξαφνισμένοι ἀπὸ τὰ ραθυμὰ πατήματα πὺν σὲς στρωμένα χάμου φύλλα ξεροτριβούν καὶ ξυπνοῦν τοὺς ἀντίπαλους μὲς τὴν κορὰ σιγὴ τῶν στοδῶν, πίσω ἀπὸ μιὰ τούφα γεράνια κρυμμένοι, ἀνασηκώνουν τοὺς ὄμους γυμνοὺς μὲ χασκογέλασμα ἥσεινο,—κρυφοβλέπουν μὲ ἀκόλαστο ἀνάβλεμμα πίσω ἀπὸ πυκνὲς φοῦντες φτερίδες τροπικῆς.

Ὁρθοβύζες μαρμαρωμένες μὲς τοὺς ἄλικους ἡσικούς τῶν θόλων, ἀραδαριὰ σκυμμένες οἱ Νύφες καὶ Θέαινες, σιωπηλὲς μελετοῦνε κάποια χαμένα τῆς Πικρογέσσας μυστικά.

Ὅτε κὰν τὸ προφυλαχτικὸ τὸ πέρασμά της μαντεύεται ἰώρα μὲς τὰ ἡσικωμένα θάμπη ἀραχνιασμένων ἄντρων,—ὅπου στημένοι ἀκόμη θολοὶ κι ἀγέλαστοι ἀντιφένγονται οἱ βενετσάνικοι καθρέφτες. Κι ἂν κρύβεται ἄπιστο σὲς βάθη τους τάχα ποῖς τὸ εἶδε στοχαστικὰ θλιμμένο τὸ εἶδωλό της;

Στὸ φθινοπωρινὸ τὸ ἀπόσπερο, ὅταν ὁ Ἥλιος σκύφτοντας πίσω ἀπ' τὸ δασοβούνι τῶν Ἀγίων-Δένων ἀποχρωματίζει σὲς θέμελα ἀντίπερα τ' Ὀδρανῶν, τὰ περιγράφα πλάγια, τοὺς ἀδουλοὺς κάμπους τῆς οὐλα-

βωμένης Δωδώνης· ἀπαλόγραμμα τὸ μαγεμένο παλάτι, πὺν τὸ ἀγκάλιασε ὁ Θρόνος γιὰ πάντα, στοιχειωμένο ἀπὸ τὰνέπλωτα μυστικὰ πὺν κανεὶς δὲ θὰ μάθῃ, σὲς ὅστερα ἀχνόφωτα τὰ ἡμερινὰ βυθισμένο, γλυκοφέγγει ἀπὸ μέσα του μιὰ νοσταλγία κρυφή.

Κι ὅπως ἀργοσαλεύουν ἀποφυλλισμένα τὰ κλώ-

νια τῶν ἀχυμῶν θάμνων στὸ ξέπνοο τῆς γῆς τοῦ ἀπόσπερου, κάτω ἀπὸ τὰ βαθεῖα ἡσικωμένα φρύδια τοῦ Ἀχιλλέου, ἀναδείχονται ἰὸ βαθιὸς καὶ πῶ τραγικὸς ὁ πόνος τοῦ μαρμάρου.

Κέρκυρα, 24 Δεκεμβρ 1904.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟΥ ΕΒΡΙΠΙΔΗ Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

[Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸ 133 φύλλο.]

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Θεός, καλὰ· μὰ πὺς τ' ἀρέσει νὰ φωλιάζει μέσ' σ' ἄσκι;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ στήν κοιλιά καὶ μέσ' στ' ἄσκι, ὅπου τὸν βάλεις, πάντα ἀφ' ὅς καλὸς ὁδός.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Παράξενο! Θεὸς καὶ ν' ἀγαπᾷ τομάκια.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ τί πειράζει, ἂν σὲ γλυκαίνει; Τί τάχα, μήπως δὲ σὲ πίκρυνε τὸ δέσμα;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Σιχαίνουμαι τ' ἄσκι, μὰ τ' ἀγαπῶ ὅμως τὸ πιστό.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Λοιπὸν, κύρ Κυκλωπά μου, κάθισε ἀφ' αὐτοῦ καὶ πῖνε γλέντα.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Καὶ γιὰτί τάχα νὰ μὴ δώσω καὶ στ' ἀδέρφια μου;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Γιὰτί ἂν τὸν ἔγεις μόνος σου, θὰ φαίνεσαι πῶς δοξασμένος.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὰ ἂν δώσω καὶ στ' ἀδέρφια μου, πὺς ἀνοιχτο-χέρης.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἐρεῖς, οἱ συντροφίες καθ' ἑαυτὰς ἀγαποῦν καὶ λόγια.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (περήφανα)

Μέθησα νὰί, μὰ ὅμως κανεὶς δὲ θὰ μ' ἀγγίζει.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Σοῦ λέω, σὺν πειρῇ, καλύτερα νὰ μένεις σπῖτι.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Τί λὲς κι' ἐσύ, βρε Σιληνέ; Νὰ μέινουμε ἢ νὰ πᾶμε;

ΣΙΛΗΝΟΣ

Νὰ μέινουμε, νὰ μέινουμε. Τί θέλεις κι' ἄλλη συντροφιά; Νὰ πίνουμε ἔτσι οἱ δύο μας (πίνει).

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐδῶ 'χει καὶ παχὺ χορτάρι νὰ στρωθοῦμε κιάλας, εἰ;

ΣΙΛΗΝΟΣ

Χορτάρι κι' ἄλλο πὺν νὰ πίνεις μὴ χαρὰ. Σπρώσου λοιπὸν καὶ πᾶρ' τὸ δίπλα χάμου.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μωρὲ τί βάζεις τὴν κανάτα πίσω σου;

ΣΙΛΗΝΟΣ

Μπᾶς καὶ κανεὶς περάσει καὶ τὴν χύσει.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Νὰ κλέβεις θέλεις τὸ κρασί. Βάλ' το, μωρέ, στή μέση!

γύρου τὰ μάτια κι ἀφοκράστηκε μὲ προσεχὴ. Μόνο μακρὰ ἀκούονταν γυναικίαις φωνές· κι ἀκόμα μακρύτερα ἀντήχησε μιὰ ντουφεκιὰ κυνηγοῦ. Χαμονέλασε καὶ εἶπε:—«Τὶς ρίμνες ἀγάπης πὺν τραγουδήσαμε τὲς ἄκουε;»

«Ποιός;» ἐρώτησε ἡ ἄλλη γελώντας.

«Ποιὸς ἄλλος;» τῆς ἀπάντησε «θέλεις νὰ μοῦ κρυφτεῖς; δὲ μοῦ τόχεις μολογήσει πρῶμα ἡ ἑδῶ, πὺς σ' ἀγάπουνε ὁ Γιώργης ὁ Βάρδας; πότε θὰ παρθεῖτε;»

«Μ' ἔφηκε» εἶπε ἀδίκτοφα ἡ Μαρία. «Μὰ δὲ μὲ μέλει, τώρα μ' ἀγαπᾷ ἓνας καλὴτερός του χίλις φορές. Ἐχει σπῖτια, νοικοκυριό, ὅ,τι θέλει ἡ καρδιά μου».

«Ἡ καλὸτυχη!» τῆς ἀπάντησε ἡ ἄλλη ζηλεύοντας «κ' ἐμέναν' ἡ ἀγάπη μου δὲ μὲ ζητάει ἀκόμα. Δὲ θὰ θέλει νὰ μὲ πάρει, μολοποῦ οἱ γονεῖς του κάθε μέρα τὸ ξεμυστηριάζονται τῆς μάννας μου. Ἐμένα, λένε, θέλουνε νὰ μπᾶσουνε νύφη σπῖτι τους. Ἀλλ' ἔχει δὲ. Κ' εἶναι ἓνας νέος τὸ παλληκάρι μου! παρόμοιος δὲν ὑπάρχει· σὺν τότε βλέπω σπαράζει ἡ καρδιά μου».

Ἡ ἄλλη ἐγέλασε καὶ τὸ μάτι της ἐφέξε. «Ποιὸς εἰς ἑστέ;» ἐρώτησε.

«Τὸ κρατὶ μυστικὸ» εἶπε ἡ Κατερίνα κλειδώντας τὰ μάτια.

Ἀφ' τῆς στιγμῆς τὸ βλέμμα τῆς Μαρίας ἔπεσε ἀπάνου σ' ἓνα σφαλάγγι πὺν ἀνακινιότου μὲσα σὲς χλωρὰ χόρτα. Ἦταν ἓνα μικρὸ ζωῖο ἀπρόκλιτρο μὲ μεγάλη τρίγωνη κοιλιά καὶ μὲ μικρότατο κεφάλι, ὅλο μὲσα σὲς δαχτὺ ποδάριου του. Πιάνοντάς το μὲ τὸ χέρι εἶπε χαρούμενη:

«Ἐνας βασιλέας! Νὰ ρωτήσεις τὴ τύχη σου ἂν τὸ παλληκάρι σου σ' ἀγαπᾷ».

«Δὲ θέλω» ἀποκρίθηκε «ἐγὼ ἀφ' αὐτὰ δὲν τὰ πιστεύω· ρώτησε σὺ γιὰ σέναν».

«Ρωτᾶω καὶ γιὰ τὲς δύο μας. Τὰ μισὰ ποδάρια γιὰ λογαριασμὸ σου καὶ τὰ μισὰ δικὰ μου· ὅσα πέσουνε πρὸς ἐδῶ δικὰ μου».

Ἡ Κατερίνα ἐκούνησε τὸ κεφάλι λέγοντας νὰί, καὶ ἡ ἄλλη ἐξερίχθηκε χαμογελώντας τὰ ποδάρια τοῦ ζώου καὶ τάρριξε χάμου. Ἐτοίταξαν προσεχτικὰ κ' οἱ δύο τους κ' εἶπαν μὲ μιὰ φωνή.

«Ἀναδεύονται, ἀναδεύονται». Κ' ἡ Μαρία ἐχτύπησε μὲ χαρὰ τὰ χέρια κ' ἐπρόσπεσε: «Ναί, ἀναδεύονται δὲ! μὰς ἀγαπᾷ».

Μιὰ στιγμὴ δὲν ἐμύλησαν κ' ἐπειτα ἡ Κατερίνα ἐρώτησε ὑποψιασμένη.

«Καὶ ποῖς εἶναι ὁ δικός σου, Μαρία; Ἡ τὸ κρατεῖς καὶ σὺ μυστικὸ;»

«Μπᾶ!» ἀπολογήθηκε κουνώντας τὸ κεφάλι «μ' ἀγαπᾷ καὶ μοῦ τὸ λέει· καὶ μοῦ λέει πὺς θὰ μὲ πάρει· γιὰτί νὰ τὸ κρούβω; Εἶναι ὁ Ἀντώνης ὁ Μέντυλας».

«Ὁ Ἀντώνης;» εἶπε ἡ ἄλλη παραγμένη κι ἀχνίζοντας. Κ' ἔφερε τὸ χέρι στήν καρδιά της πὺν χτυποῦσε δυνατὰ.

«Τί σοῦρθε;» ἐρώτησε ἡ Μαρία κοιτάζοντας προσεχτικὰ τὴ συντροφισσά της. «Τί σὲ μέλει ἂν πᾶρω τὸν Ἀντώνη μου; Ζηλεύεις γιὰτί μ' ἀγαπᾷ;»

«Ἐγὼ;» εἶπε ἡ ἄλλη σκοτεισμένη «γιὰτί νὰ ζηλεύω;» Κι ἀναστένανε κ' ἐσώπασε.

«Μὴ δὲ σ' ἀρέσει;»

«Δὲ θὰ σὲ πάρει ποτέ του;» τῆς ἀπάντησε, ἐνῶ τὰ δάκρυα τῆς ἐθόλωναν τὰ μάτια.

«Ἐγὼ λέω νὰί· καὶ θὰ τὸ ἴδεις».

«Κ' ἔχεις φυσικὸ νὰ μπῆς σ' αὐτὰ τὰ νοικοκυρόσπιτα;»

«Ἀθρῶπος εἶμαι γιὰτί νὰ μὴ μπῶ;»

«Γιὰτί οἱ γονεῖς του δὲ σὲ θέλουν ἐμένα».

«Σὰ γένει, ἐγίνηκε; τί θὰ κάμουν ἔπειτα;»

«Ἀ!» εἶπε ἀψιμαχὴν «θὰ τοὺς φέρεις ἀνω-

(Τοῦ Δυσσέας)

Καὶ τώρα ἐσύ, ρε βλάμη, πές μου, πῶς σὲ λένε;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κανὴ μὲ λένε. Καὶ πές πιά χάρη θὰ μοῦ κάνεις γιὰ νὰ σὲ συχωρῶ;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Στερνόνε ἀπ' ὅλους θὰ σὲ ξεκοκκαλίσω.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Οὐ! Μεγάλη κάνεις δὲ τιμὴ τοῦ ξένου.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (τοῦ Σιληνοῦ)

Ἐ μωρὲ τί κάνεις; Κρυφὰ μὲς πίνεις τὴν κανάτα;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ὅχι, μόνε μὲ φίλησε, γιὰτὶ εἶμαι, λέει, τόσο ὁμορφος.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Τώρα σοῦ δείχνω ἐγὼ πού τὴ μαλάζεις δίχως νὰ σὲ θέλει.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τέτιο λεβέντη, λές καὶ δὲ μὲ θέλει;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Κέρνα, ἔε σὸ (*)... Γοιμᾶτο τὸ ποτήρι!.. Φέρ' το ἐδῶ, μωρέ.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Σὰν τί νερό 'χει τάχα. Στάσου δὲ νὰ δῶ.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δῶσ' το ὅπως εἶναι... Ὡ πού νά! (**)..

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μὰ τί, πρὶ νὰν τὸ δοκιμάσω, πρὶν κι' ἐσύ φορέσεις τὰ στεφάνια;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ὁ κεραστὴς μας κλέφτης.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν εἶμαι, ἀλήθεια, μόνε τὸ κρασάκι 'ναι γλυκό. Ἐλα σκουπίσου τώρα γιὰ νὰ πιεῖς λιγάκι.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐλα, νά! Πάστρεψα τὰ χεῖλιά μου καὶ τὸ μουστάκι.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τώρα ἔτσι ἀκούμπα στὸν ἀγκῶνα βολικά, καὶ τότες πιές νὰ ἔτσι ὅπως μὲ βλέπεις κι' ὅπως...(πίνει).

(*) Ἐννοεῖ αἶε στὸ διάλογο.

(**) Ἐννοεῖ αὐτὸ πού νὰ σὲ πάρει ὁ διάλογος!

κάτω; Μὰ γιὰτὶ θὰ πάρει ἐμένα; ὁ πατέρας σου εἶναι πένητας· ἀπὸς θὰ παντρεπτεῖ ὅπως τοῦ πρέπεται· θὰ δικάσει μὲ νοικοκυρεῖους.

«Περιττὰ τὰ λόγια. Θέλεις δὲ θέλεις ἐμένα» ἀγαπάει· ἐσὲ δὲ γιρῖζει οὔτε νὰ σὲ κοιτάξει».

Ἡ Κατερίνα ἐκτιρίνισε καὶ θυμωμένη τῆς ἀπάντησε: — «Κι οὔτε πρέπει νὰ μὲ κοιτάξει. Μηδὲ εἶμαστε ὅμοιοι. Ἐσὲ θὰ σὲ γελάσει κι' ἀπὸς, ὅπως κι' ὁ ἄλλος. Θέλεις ἰδεῖ. Ἐμένα μὲ θέλουν οἱ δικοὶ του. Θὰ μὲ πάρει».

«Πρόσμενε» τῆς ἀπάντησε γελῶντας καὶ τῆς ἔκαμε κ' ἓνα περιγελαστικὸ νόημα μὲ τὸ χέρι, στρέφοντας τὸ κλειστὸ μὲ τὸ μεγάλο δάχτυλο κατὰ κάτω. «Πρόσμενε. Ἐγὼ θὰ τόνε κερδίσω». Καὶ τῆς ἐγύρισε τὸ κεφάλι.

Μὰ ἡ Κατερίνα τότες ἐσηκώθηκε πικραμένη κ' ἐπῆγε κ' ἐκάθισε σὲ μιὰν ἄλλην ἐλῆα· τὰ μάτια της ἦταν γιομᾶτα δάκρυα καὶ ἡ καρδιά της τῆς ἐπονόουσε. Σκεπτικὴ ἔπιασε τὸ βελόνι της καὶ στενοχωρημένη ἐσυλλογιζόταν, ὅταν ἔαφνης ἀκουσε τὴ Μαρία πεισματικά νὰ τραγουδάει.

«Βασιλικὲ πλατόφυλλε μὲ τὰ σαράντα φύλλα, Σαράντα σ' ἀγαπήσανε μὰ τώρα ἐγὼ σὲ πῆρα».

Χολεμένη ἐτραγούδησε κ' ἐκείνη:

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἄχ, τί κάνεις; (Τοῦ ἀρπάζει τὸ ποτήρι).

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ἦπια στὴν ὑγιά σου!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πάρε, ξένε, ἐσύ καὶ κέρνα με.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἐννιζ σου! Εἴρω γὼ μὲ τὸ κρασί τί πρέπει.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ἐλα κέρνα τοιοιπὸν.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κερνῶ, μὰ σῶπα.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δύσκολο πρᾶμα λές σὰν παραπιεῖ κανεὶς.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Νὰ, πάρε πιές καὶ μὴν ἀφίνεις στάλα.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (πίνει)

Ὡχοῦ τὸ κλῆμα τί σοῦ πάει καὶ σοῦ σκαρφίζεται!

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ἦστερα ἀπὸ καλὸ φαῖ σὰν πιεῖς καλὰ καλὰ, δροσίζεται ἡ κοιλιὰ σου καὶ γλυκοκοιμᾶσαι· μὰ σὰν ἀφίνεις τίποτα, σὲ δαιμονίζει ὁ Βάκχος.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (ξαναπίνει)

Ὡχ ὦχ μοῦ πῆρε τὴν ἀνάσα! Μῆλι καὶ ζάχαρη! Γῆ κι' οὐρανὸς ἀνάκατα μοῦ φαίνεται γυρίζουν, καὶ νὰ θωρᾶω τὸ θρόνο τοῦ Διὸς κι' ὅλη τὴ σεβαστὴ κι' ἀγνή παρέα τῶν θεῶν... Ὅχι, φιλιὰ δὲ θέλω... οἱ Χάρες μὲ τιμωρᾶνε... Ἀλάργα! (Βλέποντας τὸ Σιληνὸ πού φέβγει κατὰ τὴ σπηλιά). Ἐγὼ 'χω ἐδῶ τὴν Ἀφροδίτη, τί γυρίζω Χάρες!.. Μὴ φέβγεις Ἀφροδίτη... στάσου, Ἀφροδιτοῦλα, πού μοῦ πῆγες; (Μπαίνει τρακίζοντας στὴ σπηλιά).

ΔΥΣΣΕΑΣ

Παιδιὰ τοῦ Βάκχου, ὁμπρὸς παλικαράκια μου, πάει μέσα ἀπὸς. Κι' ἀπ' τὸ κρασί σπασμένος γρήγορα θὰ ξεράσει ἀπ' τὸ βρωμολαιμο τὴν σάρκα. Καπνίζει, κοίταξε, ὁ δαβλὸς στὴ στάνη μέσα, ἔτοιμα ὅλα· πιά δὲ μένει παρὰ τὸ μάτι νὰν τοῦ κάψουμε. Μὰ κοίτα νάχεις θάρρος!

ΧΟΡΟΣ

Ἐγὼ, Ἐγὼ καρδιά σὰν πέτρα θάχω, σὰ γρανίτη. Μὰ σῦρε μέσα, μήπως πάθει τίποτα ὁ πατέ-

ρας. Μὴ σὲ μέλει ἐδῶ. Ἐδῶ ὅλοι ἓνας κι' ἓνας εἶμαστε.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Φωτιά τῆς Αἴτνας θέισσα, καὶ 'σου τοῦ μάτι τοῦ φριχτοῦ σου γείτονα, καὶ γλύτωσε κι' ἐσύ πιά τέλος. Καὶ ἐσύ Ἦπνε, ἐσύ τῆς μάθης Νύχτας χαϊδεφτὸ παιδί, πῆσε στὸ θεοσκότωστο θεριὸ βαρὺς καὶ μὴ ὕστερα ἀπὸ τόση δόξα μὴ θές νὰ μὲς σπαράξει ἓνα ἄπιστο σκυλί, πού οὔτε ἔθρωπο ψηφᾷ μήτε θεό. Ἀλλιῶς, ἄς λέμε ἡ τύχη μόνη κυβερνᾷ, καὶ πῶς τῆς τύχης κι' οἱ θεοὶ 'ναι δοῦλοι. (Μπαίνει στὴ σπηλιά).

ΧΟΡΟΣ

Ντανάλια 'ναι ἔτοιμη τὸ λαιμὸ τοῦ νὰν τοῦ μαγγώσει, καὶ γύφτος πρόχειρος τὸ μυαλό τοῦ νὰν τοῦ γανώσει, τί σούγλα μέσ' σὰ κάρβουνα χοντρή κρυμμένη καρτερεῖ. Ὅμπρός! ἀρχίστε, τὸ μάτι του χύστε, ἄς βγεῖ τὸ κρασί του ξυνό· κι' ἐγὼ τριγύρω μὲ πῆδους θὰ σύρω συρτούλη καλάματιανό (*).

(Βγαίνει ὁ Δυσσέας ἀπὸ τὴ σπηλιά).

ΔΥΣΣΕΑΣ

Σωπῆ, γιὰ τ' ὄνομα, ἡσυχία, Σατυρόπουλα! Στὸ στόμα σφίξτε τοὺς ἄρμους, μὴ βῆζτε, ἀνασασμὸ μὴ βγάλτε, μὴν παῖζτε μάτι κὰν, μήπως ζυπνήσει ὁ δαίμονας. Πρῶτα ἡ φωτιά ἄς τοῦ φάει τὸ μάτι!

ΧΟΡΟΣ

Ναὶ ναὶ, σωπαμε, νά! τὸ σκῶνι μου βυστάει στὰ δόντια τὸν ἀνασασμὸ. (Τρέμουν τὰ δόντια του δυνατὰ ἀπὸ φόβο).

ΔΥΣΣΕΑΣ

Λοιπὸν ἔλτε μέσα γιὰ νὰ πιᾶστε τὸ δαβλὸ. Τί εἶναι καλὸ καμένος.

ΑΡΧΗΓΟΣ τοῦ ΧΟΡΟΥ (δείχνει τοὺς ἄλλους)

Πῆς τους ἐσύ λοιπὸν πιὸ πρῶτοι τους νὰ πιᾶσουν τὸ μοχλὸ, κι' ἡ ὅλοι νὰ χαθοῦν ἡ ὅλοι νὰ σωθοῦμε.

(*) Νὰ προσφερθεῖ ἡ λέξη τὰ νὰ ἔχει διὰ τόνους, δηλ. καλὰ-ματιανό.

«Μπαρμποῦνι μου θαλασσινὸ καλῆτερό μου ψάρι, Ἐγὼ σὲ πρωτογάγηνα κι' ἄλλη θὰ μοῦ σὲ πάρει!»

Κ' ἡ ἄλλη τῆς ἀπάντησε ἀμέσως μὲ δυνατὴ φωνή:

«Στὸν οὐρανὸ κι' ἂν ἀνεβῇ, στὰ σύγνεφα κι' ἂν κάσει, Στ' ἀχτίδες τοῦ ἡλίου κι' ἂν κρυφτεῖ πάλε δικὸς μου γράφη». — «Πείσματα φοβερίσματα σ' ἐμένα δὲν περνοῦνε. Γιατὶ εἶμαι λεύτερο πουλί καὶ μὲ περικαλοῦνε».

Ἀπολογήθηκε ἡ Κατερίνα. Ἡ ἄλλη ὅμως θέλοντας νὰ δώσει τέλος στὴ λογοτριβὴ ἐσυμμάζεψε τὰ ζᾶ της κ' ἦταν ἔτοιμη νὰ φύγει. Ἀπὸ φιλοτιμία ἐτραγούδησε ἀκόμα:

«Νὰ χάσεις τὰς ὀλπίδας σου σὰν τὸ δέντρο τὰ φύλλα. Ὅπου τοῦ πέφτουν τὰ κλαδιὰ καὶ μένουν του τὰ ξύλα».

Κ' ἐκίνησε. Κ' ἡ Κατερίνα ποῦθελε νάχει τὸν ὕστερο λόγον τῆς ἀπάντησε θυμωμένη:

«Τί μὲ θωρεῖς καὶ κρούεσαι σὰν τὴν ὀχιά στὸ βᾶτο, Πού ὁ ἓνας κι' ὁ ἄλλος σοῦκαμε τὸν κόρφο ἀπ' αὐτοῦ κάτω».

Ἡ Μαρία ὡς τόσο εἶχε πάρει δρόμον καὶ δὲν τῆς ἀποκρίθηκε, μόνον γέλασε δυνατὰ, κ' εἶδε πῶς εἶχε σιμώσει τὴν Κατερίνα ἡ μητέρα της, μιὰ γυναῖκα προεστὴ ζαρωμένη στὸ πρόσωπο. Γιὰ τοῦτο ἐφεύγε γλιγωρότερα. Ἡ γρηᾷ ἐρώτησε πρῶτα τὴ θυγατέρα της τί συνέβαινε κ' ἐπειτα ἐφώνησε: —

«Ἐβγήκε ἡ μπομπὴ νὰ περιγελάσει τὸν κόσμον! Ἄς τὴν νὰ κουρεύεται· γιὰτὶ τὰβαλες μ' ἐκείνη τὴν ξεμυαλισμένη;» — Ἀλλὰ ἡ Μαρία δὲν ἀκουσε· εἶχε μακρύνει μέσα στὸν ἴσχιον τοῦ ἐλῶνα, πού κουνοῦσε τώρα τὰ φύλλα του, παίζοντας μὲ τὸ μπλάβο χρῶμα τοῦρανοῦ καὶ μὲ τὴν χρυσὴν ἀχτίδα τοῦ ἡλίου.

Πολλὴν ὥρα μάννα καὶ θυγατέρα κουβέντιασαν γιὰ τὸν καυγά. Ἡ Κατερίνα πικραμένη ἐξήγησε τῆς γρηᾷ πῶς ἡ Μαρία εἶχε ἐρωτᾶ μὲ τὸν Ἀντώνη τὸ Μάντυλα καὶ τὴν ἐπείρανε κ' ἐκείνη καὶ τὴ θύμωσε. «Ἄ» εἶπε ἡ γρηᾷ χωριάζτισσα· παρὰ πονεμένη «τώρα θέλουν ὅλας οἱ ζητιάνισσες νὰ κυριέψουν τὰ νοικοκυρσπῖτα· πού ἐκατάντεσε ὁ κόσμος. Μὰ ἔγνωτα σου, Κατερίνα μου, μοναχὴ ἡ ντροπὴ θὰ τῆς μείνει. Ἐγὼ, κοπέλλα μου, λέω νὰ σοῦ δώσουμε σῶνανε τὸν Ἀντώνη, γιὰτὶ εἶναι καλὸ καὶ τίμιον παιδί· τώρα βρέθηκε ἀπὸ τὴν σκούντρα! Ὅμως στὸ σπίτι τοῦ ὅλοι σὲ θέλουν, ὅπως σοῦ πρέπει, γιὰτὶ ὁ ἀφέντης σου σοῦ δίνει καλὸ προικίδι». Κ' ἔτσι ἐμίλησαν πολλὴν ὥρα· ἡ γλῶσσα τῆς γρηᾷ δὲν εἶχε ἀναπαμό. Κι' ὁ ἡλῖος ἔγερνε ὡς τόσο πρὸς τὸν κατήφορον. Ἦταν κ' οἱ δύο τους καθισμένες σιμά· ἡ θυγατέρα ἔγραφτε ἓνα καινούριον ποικά-

ΟΙ ΜΙΣΟΙ τοῦ ΧΟΡΟΥ

Μὰ πῶς μπορούμε ἡμεῖς ποῦμαστε τόσο ἀλάργα ἀπ' τὴ σπηλιά;

ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΜΙΣΟΙ

Κι' ἡμεῖς νὰ τώρα κουτσαθήκαμε.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΜΙΣΟΙ

Παράξενο! Κι' ἡμεῖς τὸ ἴδιο. Μπα! πὶς μᾶς ἔβαλε τρικλοποδιὰ καὶ πέσαμε ὄρθιοι;

ΔΥΣΣΕΑΣ

"Ορθιοὶ πέσατε;

ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΜΙΣΟΙ

Μάλιστα, καὶ μᾶς γιόμισε τὰ μάτια σὰν ἄμμος κάτι, σάμπως στάχτη...

ΔΥΣΣΕΑΣ

"Απαλλαγέντες εἶναι ἀφτοί, βοηθοὶ δὲν εἶναι.

ΧΟΡΟΣ

Τί: ἐπειδὴς τὴν πλάτη μου λυπᾶμαι καὶ τὸ ραχοκόκαλο, καὶ κάλια λέω τὰ δόντια μου νὰ μὴ μοῦ σπάσουν οἱ γροθιές, ἀπαλλαγέντας εἶναι ἀφτό; Μὰ ἔκου, θυμῆθηκα, ἓνα ξόρκι: ξέρω γὰρ ποῦ μόνο του τὸ κούτσουρο ὡς στήν κάρα του θὰ πιλαλήσει, καὶ τοσοῦ τοσοῦ θὰν τὸν τσουλουφρίσει.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Σ' ἔξερα κι' ἀπὸ πρὶν πῶς εἶσαι τίτιος, μὰ τώρα πὶς καλὰ. Ἀνάγκη τοὺς συντρόφους μου νὰ βάλω. Μὰ ἔδ' ἐσὺ πᾶσι τὸ χέρι, μὰ γκάρδιονέ μας κὰν, ποῦ μὲ τὸ θάρρος σου νὰ βροῦν παλικάρια οἱ συντρόφοι.

ΧΟΡΟΣ

"Ἐνιὰ σου! μὴ φοβάσαι! Μὲ φωνές ἐγὼ ὡς καὶ στὴ Σόφια σὲ πηγαίνω!

ΧΟΡΟΣ

(Τραγοῦδι)

Δῶσ' τον δῶσ' του,
νὰ καιρός!
Τὸ παλοῦμι χῶσ' του,
Τὴ τηρᾶς; Ὁμπρός!
Τὸ σιγαβό του σιγάτη
τοῦ ξενοφραγᾶ!
Στάχτη, λιῶμα!
Τὸ παλοῦμι ἀνόμα
σιγῆν' το μὰ καλῆ.
"Ἐτσι γιὰ σου,
βάλ' τὰ θυναιά σου!..

Τώρα, ἂν ἀγαπᾷ

τὸ σκυλί,

ξένου κριάς ὡς χάφτει!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ σπηλιά).

"Ὦχ, μοῦγινε τὸ φῶς μου στάχτη, ὦχ!

ΧΟΡΟΣ

(Τραγουδοῦ τὸν ἐθνικὸ σιγὰ σιγὰ).

"Ἀπ' τὰ κόκαλα... Κελαῖδα μοῦ το πάλι, Κὺκλωπα.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (βγαίνει ἀπὸ τὴ σπηλιά).

"Ὦχ καὶ πάλι ὦχ! Χάθηκα, ἀφανίστηκα! Μὰ δὲ θὰ φύγετε ὅζω ἀπ' τὴ σπηλιά γελῶντας, τσακλοκοῦδονα! Γιατὶ τὰ χέρια θὰ σφηνώσω ἐγὼ σφιχτὰ στοῦ λαγουμιῶ τοῦ στόμα.

ΧΟΡΟΣ

Μὰ τί φωνάζεις ἔτσι, Κὺκλωπα;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Χάθηκα!

ΧΟΡΟΣ

"Ἀσκημος ποῦσαι!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

"Ἀσκημος καὶ κακομοίρης!

ΧΟΡΟΣ

Μὰ τί, στὰ κέρθονα ἔσα κουτρουβαλίσες μὲς στὸ μαθήσι σου;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μ' ἀφάνισε ὁ Κανῆς!

ΧΟΡΟΣ

Λοιπὸν κανέναν δὲ σὲ πείραζε.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μοῦ στραβῶσε ὁ Κανῆς τὸ μᾶτι, ὦχ ὦχ!

ΧΟΡΟΣ

Λοιπὸν στραβὸς δὲν εἶσαι.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Στραβοῦλιακα, δὲ βλέπεις;

ΧΟΡΟΣ

Μὰ πῶς κανεὶς θὰ σὲ στραβώπει;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

"Ἀχ περγελάς. Πῆς, ποῦ 'ν τὸς ὁ Κανῆς;

ΧΟΡΟΣ

Ποῦ; Πουθενά.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

"Ὁ ξένος—πῶς δὲ νιώθεις; — μ' ἔσθυσε ὁ βρωμιάρης, ποῦ μ' ἐπνίξε μὲς στὸ κρασί του.

ΧΟΡΟΣ

Βαρὺ κρασί μαθές, θὰ σὲ βουλιάξει.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πῆς, στὸ θεὸ σου, φύγανε ἡ μέσα ἀκόμα;

ΧΟΡΟΣ (τοῦ μιλᾷ σιγὰ).

Νὰ τοι! Πίσω ἀπ' τῆς πετρωσᾶς τὴ δίπλα στέκουν δίχως τσιμουδιά.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Δεξὰ γιὰ ἀριστερά;

ΧΟΡΟΣ

Δεξά.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ποῦ;

ΧΟΡΟΣ

Κοντὰ κοντὰ στὸ βράχο. Ἀρπαξες;

ΚΥΚΛΩΠΑΣ (χιτυὰ στὸ βράχο)

"Ἀρπαξά κι' ἄλλη ἀκόμα συφορά. Πᾶσι τὸ κεφαλί, τῶσπασα.

ΧΟΡΟΣ

Σοῦ ρέβγουν. ρέβγουν!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

"Ὦχ, ἀπὸ δῶ... Ἐδῶ δὲν εἶπες;

ΧΟΡΟΣ

"Ὦχ... Ἀπὸ δῶ.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Μὰ ποῦ;

ΧΟΡΟΣ

Στροῖζε... ἀπὸ καίθε... ἀριστερά σου...

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

"Ὦχ ὁ πικρός, μὲ περιγελοῦν. μὲ κοροϊδεύουνε στὴ δυστυχία μου.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Μὰ τέλιωσε, τί νὰ με ἐγὼ μπροστά σου!

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

"Ἀχ σκυλί, ποῦ βρίσκεσαι;

ΔΥΣΣΕΑΣ

"Ἐδῶ ἔγγυπνος μακριὰ ἀπ' τὰ νύχια σου ἐγὼ ὁ Δυσσεύς ποῦ με λέν.

μισό της, ἡ μητέρα μπάλωνε τοῦ σιτιοῦ τὰ ρούχα, τὰ ἔξιδεσκαν προγύρου τους καὶ συχνὰ φώναζαν.

"Ἀπάνου σὲ καμπόσο οἱ δυὸ γυναῖκες εἶδαν ἓνα νέο, ποῦ ἐκατέβαινε ξάγναντά τους τὸ ρόβολο καὶ ἡ γρηά, ποῦ τὸν κατὰλαβε πρώτη, εἶπε εὐχαριστήμην τὴν Κατερίνα.—"Ὁ Ἀντωνάκης σου! Βλέπεις, διαβαίνει ἀπὸ δῶ!"

"Ἡ Κατερίνα ἐδάγκασε ντροπιασμένη τὴ μπόλια της, κρούθοντας ἔτσι τὸ μισὸ πρόσωπό της κι' ἀποκρίθηκε χαμηλόφωνα. «Κάθε μέρα περνᾷ καὶ δὲν πιστεύω γιὰ μέν». Κι' ἀναστένανε.

"Ὁ Ἀντωνάκης ὡς τόσο εἶχε σιμώσει. Ἦταν ἓνας νέος εἴκοσι δύο χρονῶν καλοκαμωμένος κι' ὠμορφος. Ἐλέγτερα ἐχαίρετσε τὰς γυναῖκες κι' ἐπειτα εἶπε:—«Δουλεύω δὴ πᾶνω, στοὺς Ἀσώματους, τὸ πρᾶμα μου» κι' ἤρθε νὰ πῶ στὴ βρύση».

"Καλῶς ἐκόπιασες» τ' ἀποκρίθηκε ἡ γρηά, κι' ἀφοῦ ὁ νέος ἔπλε, τὸν ἐρώτησε:—«Τί κάνουν οἱ γονεοὶ σου παιδί μου; εἶναι μέρες ποῦ δὲν τοὺς εἶδα».

"Καλὰ καὶ σὲ χαιρετοῦνε» ἀποκρίθηκε ἀνυπόμονος κι' ἐκοίταξε γύρω του θελόντας νὰ φύγει.

Μὰ ἡ γρηά τὸν ἐκοίταξε πονηρά, καὶ χαμογελῶντας τοῦπε:—«Πότε θὰ φάμε τὰ γλυκίσματα τῆς χαρᾶς σου;»

«Δὲν παντρεύομαι» ἡ παντρεῖα εἶναι σκληριά».

«Μὰς τὸ λὲς τάχα. Καμαρώνει, γιατί εἶσαι χαριτωμένος. Μὰ ἐγὼ ξέρω ποῦ πολλὲς ἔχουν τὴν ἄρεξιν νὰ σε πάρουν. Πότε θὰ πᾶς τὸ λόγο σου;»

«Μὰς κοροϊδεύεις, Φωτεινή» ἀποκρίθηκε κατεβαζόντας μὲ συστολὴ τὰ μάτια «εἶναι τώρα χρόνια γιὰ παντρεῖς, σὲ τούτη τὴ φτώχεια;»

«Φτώχεια σπῖτι σας; κι' ὅπου καλὸ μᾶς θέλει γελᾷς, Ἀντώνη». Κ' ἐκοίταξε τὴ θυγατέρα της.

Μὰ ὁ νέος ἐστενοχωρήθηκε. Ἦθελε νὰ φύγει κι' ἐκαταλάβαινε πῶς ἡ Φωτεινὴ μιλοῦσε μὲ σκοπὸ. Ἀνυπόμονος ἐκοίταξε ὁλόγυρά του. Καὶ ἡ γρηά, ποῦ ἐνόησε τὸ φέρσιμό του, ἐπειράχτηκε καὶ τοῦπε:—«Ποῖνε ζητᾷς; Ἐφυγε πολλήωρα. Πᾶσι κατὰ τοὺς Στύλους».

«Ποῖα;» ἐρώτησε κοκκινίζοντας.

«Τὰ ξέρουμε» τοῦ ἀπάντησε. «Καλὰ κάνεις, ἓνας λεβέντης ὅπως σὺ. Κι' ἂν τὴν παρῆς ἐλεημοσύνη θὰ κάνεις, εἶναι φτωχὰ ἀληθινά».

«Ποῖα, ποῖα;» ξαναρώτησε ἀνυπόμονος.

«Ἐλα τώρα» τοῦπε ἡ γρηά γελῶντας. «Ἀφῆσε τὰ λόγια σὲ μᾶς θὰ ἀρρωστῆς, ποῦ σὲ γνωρίζουμε ἀφάντες εἶδες τὸν ἥλιο; Πᾶσι κατὰ τοὺς Στύλους καὶ θὰ σὲ προσμένει λογιᾶζω».

«Ἄσε τίς κουβέντες, Φωτεινή» τῆς ἀπολογη-

θηκε πειραγμένος. «Στοχαστεῖτε ὅ, τι θέλετε, μὰ σφέλλετε. Ὁ δρόμος μου ἀληθινὰ εἶναι γιὰ τοὺς Στύλους καὶ πηγαίνω. Δὲ θὰ μ' ἐμποδίσουν οἱ ὕποψες σας». Κ' ἐκαλονόχτισε κι' ἐκίνησε.

Μὰ ἡ γρηά εἶπε τότες τῆς θυγατέρας της ποῦ ἀναστένανε καὶ ποῦχε τὰ δάκρυα στὰ μάτια:—«Εἶδες ἀφτάβεια, Κατερίνα. Ἀληθινὰ τὴν ξατρήχει κι' οὔτε δὲ ντρέπεται ἡθελε τάχα νὰ μᾶς ρίξει στάχτη στὰ μάτια. Μὰ θὰ ρεζιλεφτοῦνε ἀφτό κι' ἐγὼ προσμένω».

«Ἀχ» εἶπε ἡ Κατερίνα ἀναστενάζοντας ὀπίσω «ἀφτὴν τὴν ἀγαπάει. Κάθε μέρα τὴν ἀνταμώνεται». Καὶ τὰ δάκρυα ἐκύλησαν στὰ μάγουλά της.

Κάθε βράδυ τοῦ χωριοῦ οἱ γυναῖκες, πάντρεμνες καὶ κοπέλλες, ἐρχόνταν στὰ Λαγγάδια νὰ πάρουν νερὸ ἀπὸ ἓνα μεγάλο πηγάδι, σιμὰ στοῦ χωριοῦ τὰ σπῖτια, στὸ σῶμα ἐνοῦ κατήφοροῦ φυτεμένου μ' ἐλῆς καὶ μὲ κυπαρίσσια, σ' ἓνα ξέφωτο σιάδι, ποῦ ἀπὸ ψηλὰ ἐβίγγιζε τὸ πέλαγο. Ἐνα σιάδι στὰ πλευρὰ μιανῆς ράχης, ποῦ, ἀπόγκρεμη, γιομάτη πέτρες καὶ ἀνακατωμένη, κατέβαινε ὑστερα πρὸς τὸ γυαλὸ ἀκαλλιέργητη. Κ' ἐκεῖ ἡ φύση ἀνεξάρτητη καὶ ἀχαλίνωτη εἶχε βγάλει βλάστηση κατὰ τὴ θάλασσαν τῆς πᾶνου στὸ τραχὺ ρόβολο, καὶ τῶς

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πώς τόπες; Άλλο όνομα πριν είπες κι' άλλο τώρα λές;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ναι, τ'όνομα που μουδωκε ο πατέρας μου. Έγώ ο Δυσσέας είμαι, εγώ που πρόσμενα να σου ξεφλήσω το κατάρτο σου φάγωμα. Γιατί άδικα έκαψα την Τροία αν είναι να μην πλερωθούν οι φόννοι των συντρόφων.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ω συφορά! Τώρα αλήθεϊς ένας παλιός χρησμός! Έλεγε πως θα τυφλωθώ από σένα ότα γυρίζεις απ' την Τροία.

ΤΕΛΟΣ

Α. Α.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Καλή μου,

Στην πρώτη τάξη του Γυμνασίου όταν είμουνα, μάς μαθαίνανε και το Συνταχικό του Άσωπίου. Μάθημα ξεχωριστό. Κανόνες με παραδείγματα από τους αρχαίους «συγγραφείς», που έπρεπε να τους αποστηθίζουμε, με το νύ και με το σίγμα, να τους λέμε του δασκάλου και να μάς βαθμολογή· καμιά εφαρμογή απάνου στο κείμενο του συγγραφέα· τίποτε που να βγαίνει τουλάχιστο από την καλλιτεχνική ζωή του αρχαίου λόγου. Και το συνταχικό μάς το παραδίδανε, ανυπολόγητα, όμιά, πρόστυχα, δασκαλικά. Και δεν έφταγε ο καημένος ο γέρο Άσώπιος, που θαύμαζε τον Έρωτόκριτο, το Σολωμό, και δε μπορούσε να χωρέσει τον Παναγιώτη Σούτσο.

Έννοείται πως δε θυμάμαι τίποτε, μα τίποτε απολύτως από το Συνταχικό του Άσωπίου, με τέτοιο σύστημα, και με τέτοια παράδοση. Τιποτε; Αάθος έχω. Θυμάμαι κάποιο δίστιχο... δημοτικό. Το μόνο, παραστρατιωμένο εκεί μέσα, ανάμεσα στα χίλια δυο παραδείγματα από τους αρχαίους ποιητές και πεζογράφους.

Μετ' έσένα θέλω νάμαι

Και σε μία έρημιά καλά 'μαι.

Τό ανιφέρει εκεί ο Άσώπιος δε θυμούμαι πια τί είδους συνταχική συγγένεια θέλοντας να φανερώσει των αρχαίων με τα νέα. Την στιγμή που ο δάσκαλος μάς έβαζε το παρακάτω μάθημα, και

λογγιάσει. Κοντές και καταστόλιστες οι κουραμιές εξαπλώναν τις ωμορφάδες τους στές άχτίδες του ήλιου, κ' είχαν άνθια και φύλλα και καρπούς, πράσινες, ζωρές και γυαλιστερές, και κόκκινες πολύ και ροδάτες σ' όλα τα μέρη· γιατί σιμά σε κάθε πράσινο φ'λλο έκρεμούσαν ένα κατακόκινο τσαμπι από κόρυμα έρωμα, και σιμά σε κάθε κόκκινο τσαμπι ήταν ένα τσαμπι λουλούδι μικρά, σαν κρουσταλλένιες κούτες άσπρες και με ροδάτη άχνη δλόγυρνα· και το πράσινο της φυλλωσιάς και το κόκκινο του καρπού και το ροδάτο των λουλουδιών, άνακατόντον με τα πράσινα των άγκαθερνών πριναριών που τριμονόνταν ανάμεσα, και με της χειλιδωνιάς, που περιπλεκε τους κλώνους, και με της κίτρινης χλωμαδας των φύλλων των ιδρυών, που ο χινόπωρος τάχε πεθάνει. Κι όσα το μάτι έβλεπε το λαγάρι εξαπλώνε, εξαλλίζοντας, τις χρωματισμένες λαμπράδες του, κ' έκαιγεσινε ως την άμμουδιά του γυαλού, που τη χτυπούσε το ακάματο πέλαγο, κυλώντας με ρυθμό και ήτυχη τέφρισμένο του κύμα, μπλάβο, λουλί, άπέραντο.

Στο πηγάδι έπηγαίνονρχόνταν, άνδοκατεβαίνοντας έναν γουλαστρωμένο δρόμο, μπουλούκια μπουλούκια, οι γυναίκες με τις ξέστες στο κεφάλι, δίπλα όταν τις κατέβαζαν άδειες, όρθιες όταν τις άνε-

φτάσαμε στο δημοτικό δίστιχο, κι ο δάσκαλος μάς το απάγγειλε σοβαρά και στρογγυλά κι αυτό (γιατί πρέπει να έξερης πως ο δασκαλισμός τότε εϊτανε πιο άνθρωπινός, και δεν είχε ξεπέση σε τέτοια άνόνητη άγριάδα, μήτε είχε κηρύξει θρησκευτικό πόλεμο κατά της δημοτικής γλώσσας), όταν τάνούσαμε τα ζωντανά λόγια από το στόμα του δασκάλου, μια ζωής άναιριχίλα απ' άκρη σ' άκρη, από το γέρο δάσκαλο, ως το πιο άδασκάλευτο μαθητούδι, σκορπίστηκε στην τάξη μας. Μάτια άστράφτανε, χείλια χαμογέλασαν, κεφάλια σαλέψανε, κάποιο ψιθύρισμα σαν από μελισσοοτό χρηκήθηκε.

Μετ' έσένα θέλω νάμαι

Και σε μία έρημιά καλά 'μαι.

Έτσι παραστρατίζει σε όλα σκουταδερού και σκουπηλού Μουσείου, από κάποιο άνοιγμα άνοιχτό, με τάλαιφό της τρισαχαιωμένο φτερούγισμα, λαμπρόχρωμη πεταλούδα.

Ο ΠΑΝΤΑ ΔΙΚΟΣ ΣΟΥ

Η ΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

(Από την άνέγδοτη γιατρική μελέτη: «Η ματιά»)

Η ύστερη ματιά μας στο ψυχομαχητό παραλάζει κατά την περίσταση πουρχεται ο θάνατος. Άν, σαν κεραυνός στη γαλήνη, ξαφνικά μ'ε χτύπησε, σ' ένα σπασμό τρομάρας στυλόνονται τα μάτια μας όρθάνοιχτα, σά ν' άντικρύζουνε άχρειμένα τη φοιχτή όψη του χάρου. Άν πάλι άρρώστια κακή το δόλιο μας κουφάρι ξεκλόνισε, ρούφηξε λίγο λίγο το λάδι της ζωής και το λυχνάρι της τρεμοσβύνει, τότες παράλυτα τα μάτια φαίνονται χωσμένα στην κόψη τους και θολερά, με βαθιά καταχνιά σκεπασμένα, μαρτυράνε της ύστερης στιγμής την άναισθησία, το τελειωτικό σταμάτισμα της έγκεφαλικής μηχανής. Τέτοια είναι ή ματιά στην Ίλποκρατική, όπως λέμε, όψη των άρρώστων. Άλλοτες ή στερνή ματιά είναι καθέρφτης της άγωνίας της τόσο συχνής την ώρα που ξεψυχούμε· τα γουρλωμένα τότε μάτια γυρίζουνε σπασμωδικά κατ' άπάνω και πίσω μ'ε δείχνουνε τ' άχνογάλαζο, άσφυχτικό, άσπράδι τους, πέρνοντας, στον άνισο αυτό άγώνα ζωής και θάνατου, την άγρια και παγερή όψη άπελπισιάς και τρομάρας...

Τό ήθικό τάρρώστου, της συνείδησής του ή παρηγοριά ή φοβέρα σαν έσήμανε ή ώρα του, μεγάλη

έχουνε σημασία στην όψη του πεθαμένου. Άξιόθ' αμαστη μερικών άρρώστων ή πνευματική δύναμη, που παλεύει παλλικαρίσια και καθάρια παρουσιάζεται ως την τελευταία στιγμή τους. Δέν άπορεί, βέβαια, κανείς πως ο Σωκράτης πεθαίνοντας μιλούσε άτάραχα για την άθανασία της ψυχής, και παράλυτος και παγωμένος παράγγελλε στους οίλους του—θύσαι τώ Άσκληπιώ άλεκτριόνα! Τάπορο είναι πως άνθρωποι ταπεινοί, άγράφματοι, που κανένα δε δέξανε ψυχικό χάρισμα στη ζωή τους, που δε σήκωναν τα μάτια τους ψηλότερα πό το χώμα της γής, ψυχομαχώντας φανερώνουνε τα πιο εύγενικά αίστήματα, τις λεπτότερες ιδέες, και σε κάνουνε να σαστίσης με τα βαθιά λόγια τους και να θαμάζης την άτάραχη κι άστραφτερή τους ματιά, π' άντικρύζει το χάρο τους σαν παιχίδι! Φώς, θαρρείς, ντύθηκε ή ψυχή, για στολίδι της, πριν άνοίξη τα φτερά της...

Ναι! Αυτό εϊν' αλήθεια! Η τρομάρα, ή άγωνία, ή άπελπισία, δέν καθρεστίζονται πάντα στη ματιά την ύστερη. Η ζωή που σβύνει, διαβαίνει για μια στιγμή μπροστά μας σαν πινόραμα. Περάσαμε κατάκοποι τη Σαχάρα, μ'ε κατάκαψε ήλιος φλογερός και μ'ε πνίζανε άμμουδιάς κύματα και πολλές φορές κινυνέψαμε απ' άγριου κλέφτη μαχαίρι· μ'ε βρέθηκαν κάπου και κατάχλωρες ύσσοες, που μ'ε έσκισαν έπαλά φουντωμένες· ροινικιές και μ'ε μεθύσανε με την ευωδιά τους πλουμισμένα λουλούδια και μ'ε δροσίσανε νερά κρουσταλλένια τα χείλια που μαράθηκαν! Η παρήγορη αυτή ένθύμηση, μονάκριβη χρυσή άχτίδα στού χάρου τη σκουτεινιά, σταλλάζει στη νεκρική ματιά μας τη γαλήνη και πρόσχαρο χαμογέλιο στα παγωμένα χείλια μας...

Γ. ΑΒΑΖΟΣ

Έκείνη: «Μή χάνης το κόπο σου, δέν παντρεύομαι ούτε με τον ώμορφότερο άνθρωπο του κόσμου».

Έκείνος: «Καλά, δε με πειράζει· θέλω μόνο να έξερης πως ο άνθρωπος αυτός σε γυράει».

*

Η κ. Λεβαντινόγλου: «Τ'χωρτζάκη μου, πως το βρήσκεις το καινούριο μου το καπέλλο;»

Ο άντρας της: «Άγαπ'ε νάκούσης την καθαυτή γνώμη μου;»

Η κ. Λεβαντινόγλου: «Όχι, δε λείπει! Έρώ τι θέλεις να πής».

Άφ'την τη στιγμή είχε φανερωθεί κ' ή Κατερίνα. Έχειρίτισε όλες καλτσπερίζοντας, κ' ή γειτόνισσα την έρώτησε:— «Άλήθεια δέν είναι που ή μάνα σου τους έμπλασε αυτάμα;»

«Άλήθεια» είπε πικραμένη «ξακρίζεται με τον Άντώνη το Μάντυλα».

«Θέλουμε να μάθουμε» είπαν πολλές.

«Σας λέω» άποκρίθηκε ή Κατερίνα άναστενάζοντας. «Έχτες μ' έσκυλόβρισε ή Μαρία, δίχως άφορμή. Της φάνηκε που εγώ την άντιβάδιαζα στα κέφια της. Και τί με μέλει ποιος και ποιος τήνε μαλλάζει;»

«Φρόνιμα μιλείς, κοπέλλα μου» έπαίνεσε μια μισόκοπη.

«Τόν άφησε το Γιώργη της» εξακούθησε πασκίζοντας να κάνει την άδιάρρητη «γιατί της έχει μπή σε μάτι ο άλλος· τό σφερό της έκοίταξε!»

«Βέβαια βέβαια» είπε ή γειτόνισσα «μά για τα μούτρα της είναι το νοικοκυρόπουλο;»

«Άς κάλουνε καλά οι ίδιοι. Άφ'τη θα ύπαρξει άφω δέν έχει μυαλό και δέν αίστάνεται τί πράζει». Παρατήρησε σοβαρά ή Κατερίνα.

«Πρώτα με το Γιώργη τάχε κάμει θάλασσα». Είπε μια κοπέλλα.

βαζαν, εγιδόμιζαν με τους σίσκλους, αλλά δέν έφταναν άμέσως γιατί στο πηγάδι συνομιλούσαν, έλεγαν τα νέα του χωριού, τους καυμούς τους, τις έλπίδες τους. Και τώρα γύρου στο φροχίλι μια δεκαπενταριά άφοκάζόνταν μια γειτόνισσα της Κατερίνας, άνόπαντη κοπέλλα, που έλεγε:

«Η Μαρία του Ζόφη, λένε, παντρεύεται».

«Παλιά ύπόθεση» άποκρίθηκε σοβαρά μια πνυτρεμένη νέα, «είναι καιρός πουχει άγάπη με το Γιώργη το Βάρδα».

«Μπα δέν το έξερης ή άφεντιά σου» είπε με φιλή φωνή μια μικρούτσικη κορασίδα «τό Γιώργη τόν άφηκε είναι μέρες τώρα· ή την άφηκε».

«Ά» έκαμαν πολλές θιαμαζοντας.

«Ναι, ναι» άπολογήθηκε ή γειτόνισσα της Κατερίνας· δέν παίρνει το Γιώργη, έπιασε άγάπη με τόν Άντώνη το Μάντυλα».

«Με τόν Άντώνη;» έρώτησαν δυο τρεις άλλες. «Παναγία μου· ψηλά βάρεσε».

Και μια έπρόστεσε:— «Θά τήνε γελάσει και κείνος. Οι Μαντυλαίοι τό συνηθύνε· πειράζουνε τις φτωχές και τις παραιτούν έπίτα σαν τις βαρεθύνε».

«Έκείνη θαρρεί πως θα τότε πάρει» και του φειδεύεται· και του μιλεί. Πάσα βράδυ τόν άνταμώνεται στους Στόλους».